
Memorien van den acten, gedaen ende gehouden in den synode der provincie van Hollant te Haerlem, uutgeschreven tegen den XIII^{den} Martij 1582³⁾.

1582. Haerlem. Is besloten, dat men te samen komen sal smorgens te seven uren tot elff uren ende namiddach te twee uren tot VI uren op de boete van III str. vor de armen⁴⁾.

De tesamencompste is (mits het onweder, voirgaende dagen gevallen) yerst begost den xv^{en} Martij.

1) »nae malcanderen” ontbr. in A. 2) »is” C heeft »gecomen is”. Evenzoo G.
3) Zie over deze authentieke acte onze inleiding. 4) Dit cursief gedrukte staat in margine naast het hoofd dezer acte.

Voirmiddach.

Nadat het gebedt gedaen was, is tot eenen praesidem gecoren MARTINUS LYDIUS, tot eenen assessorem JOANNES DAMIUS ende tot scribam HENRICK DE CORPUT.

Eer de voersz. verkyesinge geschiede, hadden hare credentien gethoont de gecommiteerde van de navolgende classen. Dan dewyl uut de Noort-hollantsche classen gedeputeert waren vyer persoonen, soe hebben sy met malcanderen gesproken, dat alleen in de vergaderinge blyven souden uut elke classe twee persoonen, nemelick:

Van wegen der classe van Amsterdam MARTINUS LYDIUS, diener des woorts in der stadt van Amsterdam, ende JAN THOMAESSZ, ouderling aldaer.

Van wegen der classe van Haerlem JOANNES DAMIUS, dienaer des woorts, ende DAMAS JACOBSSZ, ouderling te Haerlem.

Van wegen der classe van Delft PIETER JANSZ, diener te Delft, ende WINANDUS VAN DER BEKE, diener te Soetermeer.

Van wegen der classe van Enchuysen ANDRIES DYRCXZ, diener des woorts tot Enchuysen, ende ALAERT JANSZ, ouderling te Medenblick.

Van wegen der classe van Rotterdam VALERIUS TOPHUSANUS, diener te Rotterdam, ende PETRUS CARPENTARIUS, diener te Schiedam.

Van wegen der classe van Alcaer PETER DYRCXZ, dienaer tot Nyeuweenyeroop, ende CORNELIS AELBRECHTSSZ, ouderling tot Schagen.

Van wegen der classe van den Hage ADAMUS PILLICHIUS, diener te Sgravensande, ende JACOB CORNELISSZ, dienaer te Loosduynen.

Van wegen der classe van den Briel EGIDIUS JANSZ, diener in den Briel, ende ARNOLDUS ARNOLDI, diener tot Oostvorn.

Van wegen der classe van Hoorn JACOB WILLEMSSZ, dienaer tot Hoochtwooldt, ende EVERT MICHELSSZ, ouderling tot Hoorn.

Van wegen der classe van Dordrecht HENRICK VAN DEN CORPUT, diener des woorts, ende ADRIAN JANSZ, ouderling tot Dordrecht.

Van wegen der classe van Edam syn gecompareert LAUREYS JANSZ, diener tot Monnickendam, ende HENRICK PIETERSZ, ouderling tot Purmeer-eynde, dewelcke hoewel sy hare credentie noch nyet by haer en hebben, nochtans nadien eenigen anderen dieneren kennelick is, dat sy syn gedeputeert op de vergaderinge, soe sullen sy blyven ende beneersten (soe veel mogelick), dat hare credentie noch in de vergaderinge gebracht

worde. Den anderen dienaar in der classe van Edam gelyck eenigen anderen, van Noorthollant gecomen, is geconsenteert by de vergaderinge te blyven doch sonder stemme, als anderen wel toegelaten wort. De ouderling sal blyven, totdat de ander ouderling komt ende alsdan sal na gelegenheit de eene oft de andere vrygelaten worden.

Van den classen van Leyden, Goude ende Gorcum ende Bommel en is noch nyemant gecomen.

Daerna syn de credentiebrieven weder gelesen ende overwogen, ende alsoe in de credentiebrief van de classe van Haerlem onder andere stont, dat sy de saecken, van haren gecommiteerden geapprobeert, getrouwelick wilden achtervolgen, soe syn de gecommiteerde hieraff gehoort ende is hen voirstelt, dat in den synoden om ordeninge te houden na den meesten stemmen (als de saecke overwogen is) besloten wort, ende soe yemant hem daerinne beswaert vindt, dien is toegelaten de saecke tot meerder vergaderinge te brengen. Soe hebben de gecommiteerde hen des laten behagen ende verclaert haer meyninge oyck sulcke te syn.

Alsoe in de credentien van Delft, Rotterdam, Hage ende Briel bevonden is, dat de classen affgeveerdicht hebben twee dienaers ende geene ouderlingen, soe syn de gecommiteerde vermaent, dat volgende de kerckenordeninge behoorden mede het halffdeel ouderlingen gesonden te worden. Daerop de voirsz. classen hen hebben ontschuldicht, dat het om anders geen oorsaek geschiet en is, als dat tot eenige plaetsen soe geene bequame ouderlingen en syn, ende ten anderen, dat de ouderlingen gemeenlick nyet uut hare neeringe ende ambachten kunnen vaceren, doch dat sy ten naesten meerder naersticheyt hierinne willen doen ende wel begeeren, dat de synode hieraff an hare classen schryven sal. Syn de gecommiteerde vermanet, dat sy voirtan neersticheyt doen, dat oyck mede ouderlingen totte vergaderinge comen ende soe eenige classen daerinne swaricheyt maecken, soe sal elck aen denghenen, die den particulieren synode uutschryven sullen, dat overschryven, opdat deselve dan int uutschryven daerop regaerd nemen ende neerstichlick aenhouden, dat het geschiede. Sullen oyck alle classen toesien, dat de dienaren ende ouderlingen, die uutgesonden werden, ten eynde toe der vergaderinge mogen blyven, oft emmer nyet scheyden, totdat andere, uut der classe gecommiteert, in haer plaetse komen.

In de credentie van den classe van den Hage is gevonden eene limitatie, dat sy nyet verstaen en kunnen, dat men yemant om een misverstant oft opinie in religionssaecken soude disciplineren veeltemin ex-

communiceren ende by alsoeverre de broeders des synode van Haerlem van meyningen souden wesen in der excommunicatie tegen CASPARUM COOLHASIUM oft eenige andere voirt te gaen, dat alsdan hare gecommiteerde (als van hen geen anderen last oft bevel hebbende) opstaen ende na huys keeren souden. Soe syn de gecommiteerde van den Hage gevraecht, wat sy doir dat woort opinie oft misverstandt verstaen. Daerop hebben sy geantwoort, dat sy daerdoir sulcke meyningen verstaen, die nyet en syn tegen de articulen des christelicken geloofs ende fundament der religie, noch oyck tegen de kercklike discipline. Ende is van des synode wegen den gecommiteerde van den Hage voirstelt int corte, hoe ende wat in der saecken COOLHASIUM is gehandelt ende wat middelen gesocht syn om hem tot bekeeringe te brengen. Ende syn over dese saecke tusschen den synode ende gecommiteerde voirsz. te beyde syden breeder onderwysingen ende communicatien gevallen.

Namiddach.

Is de credentiebrief der classe van den Hage weder voirgenomen. Ende onder veele communicatien hebben de gecommiteerde des classis van den Hage bekent, dat de acten van den handel des synode nationael te Middelborch (hoewel JAN PIETERSZ, diener in den Hage, die gehadt heeft) nochtans in den classe nyet gesien en syn, alsoe hen die nyet geoffereert en syn, noch sy die oyck begeert en hebben, evenwel dat sy de handeling te Middelborch met CASPAR, noch oyck die in den Hage van de commissarisen van den Staten is geschiet, nyet en willen in twyvel trecken, maer bekennen, dat oprechtelick, broederlick ende neerstelick met CASPARO gehandelt is tot syne beteringe, dat sy CASPARS saeck nyet toestaen en willen noch oyck hen afscheyden van de gemeene kereken, maer evenwel dat sy wel wilden, konde men eenich middel vinden om de saeck te beteren sonder excommunicatie. Daerop van des synode wegen weder breeder antwoirt ende bericht gegeven is, onder andere dat sy nyet liever gesien en hadden als een goet middel tot vrede, maer dat sy tot noch toe nyet en hebben connen vinden ende dat CASPAR hem tot geene billicheynt heeft begeven. Syn oyck gepresenteert ende gegeven de acten over COOLHAES ende syne twee apologien om te overlesen. Ende is eyntelick, als de voirsz. gecommiteerde utgestaen ende weder innegeroepen waren, hen geseeght, dat men aen de clause in den credentzbrief bovengeruert geen behagen en heeft, maer dat de synode goet vindt, dat de gecommiteerde an hare metbroederen in den Hage sryven ende dese handeling voirstellen sullen om voirdere commissie van hen te crygen, verhopende de synode, dat sy de saecke beter sullen verstaen. Daerentusschen sal men voirtvaren in de verhandeling volgende deerste

deel der commissie ende besien, hoeverre de gecommiteerde voortkonnen ende oft sy voider commissie van haren classe mochten crygen.

Van Seelant is een excusatiebrieff gesonden van JOHANNE GEROBULO, daarmede sy hen ontschuldigen, waeromme sy geene gedeputeerde en seyn-den. Dese ontschuldige en heeft de synode nyet voir aengenaem gehouden, doch alsoe men op dese tyt de gecommiteerde uut Seelant nyet en sal kunnen hebben, soe sal men van des synode wegen aen de kercke van Seelant schryven ende deselve ernstelick vermanen, dat sy hierinne nyet en behoorden gebreckelick te syn etc. VALERIUS TOPHUSANUS sal schryven omnium nomine.

Daer is een brieff gecomen van HENRICO BULCKIO, diener te Nyeuwpoort ende GERVASIO DRIEL, diener te Ameyden met sekere schriften, dewelcke LYDIUS sal oversien ende morgen refereren.

Is oyck een brieff gecomen van MATHYS VAN BAUCKEN.

Is oyck gelesen een brieff D. DANEJ de examine alumnorum.

Morgen sullen de instructien innegebracht werden.

Dén xvi^{en} Marty, Vrydach, voirmiddach.

Is verschenen JOHANNES JOHANNÈS VAN BOLSWERT, die genoempt wort JOHANNES CAECUS, eertyts diener van Bleswyck, in den lesten particulieren synode van Suythollant gedepoorteert ende geexcommuniqueert synde, ende heeft verclaert, dat hy bereyt is voir God den almachtigen, dien hy met synen swaren sonden vertoornt heeft, ende voir de christelicke gemeente, die hy soe seer geargert heeft, syn schult in aller ootmoet te bekennen ende biddet, dat men hem weder voir een lidtmaet christelicker gemeente wil opnemen, te kennen ghevende, dat hy geene attestatie heeft, overmits hy nyet en heeft geweten, dat dese vergaderinge hier nu gehouden soude worden, maer dat hy die sal brengen, alleen dat de saecke eenigen classe opgeleyt werde, opdat hy nyet opgehouden werde tot een synode generael oft ander groote vergaderinge. Is verhaelt by denghenen, die van der saecken weten, wat hen daeraff bekent is. Is oyck gelesen een brieff GELLII HOTSANI, dieners in Vrieslant, ende het beslyt over den voirsz. JOHANNEM in synodo particulari te Rotterdam. Soe is alhier geoordeelt, dat men den voirsz. JOANNEM noch ter tyt nyet en can opnemen, maer als hy een goet getuygenisse van synen handel, leven ende verkeeringe ter plaetsen, daer hy geweest ende gewoont heeft, brengen sal, soe sal de classe van Rotterdam met advys der classe van Delft na hare discretie tot syne opneminge voir een lidtmaet mogen procede-

ren, maer sal hem opentlick verclaert worden, dat die opneminge nyet en sal strecken om wederomme te comen totten kerckendienst. Ende sal JOHANNES ernstelick vermaent worden tot rechte bekeeringe tot God, dewelcke hem dienen sal tot warachtige vergevinge der sonden. Ende sal oyck de kercke, syne vergevinge siende ende goet getuychenisse daeraff hebbende, hem oyck goetwillichlick opnemen tot eenen broeder. Ende soe heeft JAN JANSSZ de synode bedanct van de goede antwoirt, bekenende dat met hem wel gehandelt is ende dat hy selfs over een anderen in gelycken delict nyet min en soude connen oordeelen noch doen, als in syner saecken geoordeelt ende alnu gedaen is. Ende is besloten, dat VALERIUS van deser vergaderinge wegen aen JOHANNEM ROCHUM schryven sal. Syn JOHANNI tot teergelt uut den classen gegeven IIII kfgs. XIX st.

Syn innegebracht de beswaringen ende versoecken aller kercken deses synode.

Syn voirlesen de acten van den synode generael van Middelborch.

MARTINUS LYDIUS heeft aengegeven, dat de kercke van Amersfoort geerne noch eenen dienaer soude hebben, maer heeft de synode voir de hant sunderling geenen geweten.

Is voirgebracht van de kercke van Haerlem de twist tusschen LUCAS HESPE, diener in der kercken van Haerlem ende syn huysfrouw, dagelick voirvallende tot argernisse der kercken ende oyck derghenen, die der kercken gunstich syn, oyck tot opspraeck der vyanden derselven, daerover LUCAS selve by der kercke ende classe raedt heeft begeert ende versocht, oft van synen dienst ontslagen te syn, oft van der onvreedsamen huysfrouw een tyt lang gescheyden te worden, waeromme de kercke van Haerlem hierover des synode raedt ende goeden bystant tot goeder utrichtinge begeert heeft. Is raedtsaem gevonden, dat LUCAS HESPE ende de kerckenraet van Haerlem hierover namiddach verhoort sullen worden ende dat men eenige sal deputeren om de vrouwe HESPIJ aen te spreken.

Namiddach.

Syn de ouderlingen ende diakenen van der kercke van Haerlem verschenen ende is hen voirgedragen de swaricheyt LUCAE HESPIJ. Waerop sy geantwoirt hebben, dat soeveel haer bekend is, de argernisse daeraff onder de gemeente nyet groot en is, want men het daervoir houdt, dat het nyet syn maer synre huysfrouwe schult is, daertoe dat de gemeente met syn gaven int predigen ende sieckenbesoekinginge soe wel tevreden is, dat sy dit ongemack van syn huyshoudinge liever te dragen heeft, als dat sy hem soude gemissen. Daertegens van des synode we-

gen weder is geremonstreert, dat aen dander syde de saeck oock seer te bedencken staet van wegen der swacken in der gemeente ende van de andere daerbuyten, daeraff eenige goede gunners ende andere vyanden ende wedersprekers der waerheyt syn, dewelcke hierdoor bedroeft oft afgehouden worden oft oorsaeck nemen devangelium ende den dienst des woorts te lasteren, waerover veel communicatien syn gevallen. Daerna is LUCAS HESPE in tegenwoirdicheyt der ouderlingen ende diakenen ende des synode selfs gehoort, dewelcke syne saecke ende meyninge voirdragen ende verclaert heeft, gelyck se heden van der kercken wegen aengegeven is, verhalende hoe onlydelick ende bedroeffelick het hem is met soe eener onvreedsamen huysfrouw synen kerckendienst te betreden. Heeft de synode LUCAM in eenigen puncten naer behooren christelick vermanet ende geseeght, dat men syne huysfrouw ende haren sone oock doir eenige gedeputeerde des synode verhooren sal, dwelck daarna gescheet is. Ende hebben deselve gedeputeerde de huysfrouw ende sone ernstelick tot vrede ende versoeninge vermanet ende daarna hare wederbaren den synode gerefereert. Soe is LUCAS HESPE weder innegeroepen ende is hem voirdgestelt de handelinghe met syn huysfrouw, wat deselve voirdnemelick over hem voird clachten heeft innegebracht ende daerop is LUCAS ernstelick vermaent syns ampts als des mans ende voirdnemelick als eens kerckendieners. Is oock van hem gehoort, wat hy over syn huysfrouw te clagen hadde. LUCAS liet hem genoechsaem mercken, dat hy daertoe nyet gebracht soude kunnen worden om weder met syn huysfrouw in huyshoudinge te treden als beduchtende, dat geene beteringe te verwachten staet etc. Is eyntelick verdragen, dat men morgen weder metten ouderlingen van deser saecken spreken sal.

Is verschenen WILHELMUS OOSTERSEE, diener tot Hoornaer in de classe van Gorcum, dewelcke hem heeft geexcuseert, dat hy synen medegecommiteerden JOANNEM LEONEM verwacht heeft ende dat deselve de credentie ende andere instructie by hem heeft. Is deselve totte vergaderinge toegelaten, salvo dat de credentie innegebracht sal worden.

Is voird besloten, dat men van stonden aen sal schryven aen den classe van der Goude, dat sy nyet nalaten van stonden aen hare gecommiteerde te seynden met bestraffinge, dat sy soe lang utblyven ende de vergaderinge verletten.

Is oock besloten, dat een brieff aen myne heeren de Staten sal worden geschreven ende ootmoedelick gebeden, dat hare E. believen wille die swaricheden, die opte kerckenordeninge sullen mogen innegebracht syn, aen den synode over te schryven, opdat deselve in communicatie

ende overweginge mogen geleeht worden ende opdat men eenmael een goede vaste ordeninge in der kercken hebbe, daerna een yegelijk in derselver kercken, om alle onraedt te vermyden, schuldich sy hem te reguleren.

Den xvii^{en} Martij, Saterdag, voirmiddach.

Is in de vergaderinge verschenen JOHANNES LEO, diener des woorts tot Saltbommel ende heeft den credentiebrieff voir hem ende synen collega overgegeven. Ende dewyle uut der classe van Gorcum ende Saltbommel oyck twee dienaers ende geen ouderling gesonden is, soe syn sy daeraff vermanet als voir die van Delft, Rotterdam, Hage ende Briele.

De brieff aen myne heeren de Staten is voirgelesen ende gesonden na den Hage.

JACOBUS CORNELIJ, diener tot Loosduynen, heeft voirstelt na huys te mogen trecken. Is JACOBO geconsenteert te trecken, behoudelick dat hy arbeyden sal om HIERONYMUM HORTENSIVM (metten welcken de synode geerne spreken soude) oft emmers eenen anderen in syn plaetse te laten bestemmen ende oyck te arbeyden, dat de classe de limitatie in hare credentie afdoe ende die bevele der conscientien van haren gedeputeerde met conditie soeverde HORTENSIVS oft een ander in JACOBI plaetse nyet gesonden werde van den classe oft oyck nyet begeerde te comen, soe sal JACOBUS CORELIJ selfs wedercomen, dwelck hy aen de handt des praesidis belooft heeft.

Is gecompareert TYMAN JACOBSSZ, ouderling van Leyden, dewelcke (om dies wille de ouderlingen van Haerlem te spreken in der saecken LUCAE HESPIJ bescheyden waren) utgestelt is tot na den middach.

Syn weder verschenen de ouderlingen ende diakenen der kercken van Haerlem, denwelcken voirstelt is tgene ghisteren met der huysvrouw LUCAE HESPEN ende daerna met hem gehandelt is worden. Ende hebben de ouderlingen etc. hare swaricheden geproponeert, waeromme sy wel wenschen, dat de saeck tusschen LUCAM ende syn huysvrouw verdragen ende met schultbekenninge harer beyden nedergeleeht mochte worden sonder suspensie oft afstellinge syns diensts. Waertegens van des synode wegen den kerckenraedt voirgehouden is, dat men bevonden heeft, dat LUCAS al mede schult heeft ende dat het wel ryfelick bedacht moet worden, oft hy noch langer in den dienst geleden sal mogen worden. Ende soeverde de saeck der suspensie oft afstellinge weerdich bevonden soude worden, dat geen murmuratie oft swaricheyt in der gemeente daerover te vreesen en is, alst ordentlick geschiet. Want men voir heeft

hierinne nyet te doen dan met voirweten ende raedt der heeren magistraten ende oyck des gantschen kerckenraedts. Dat daeromme de gemeente met tgene, dat by de magistraten, kerckenraedt ende by den synode goet gevonden wort, haer wel tevreden houden sal, vertrouwende (gelyckt behoort) dat nyet anders als na Gods woort ende in goede conscientie hierinne gehandelt wort etc. Syn eenige gedeputeert om dessvolgende de heeren des magistraets aen te spreken. Dwelck is geschiet ende gerapporteert, dat heure E. den synodedach bestemt hebben, alsdat sy toecomende Maendach in dese vergaderinge comen sullen. Is den ouderlingen belast alsdan oyck te komen.

Vr. Oft het nyet raedtsaem ware sermones Calvini over Jobum in latyn te stellen? Is geantwoirt: alsoe in synodo generali te Middelborch JOANNI FLORIANO opgeleeght is de oversettinge int nederlantsch, dat het daerby wel blyven mach.

Oft eene persoon, om overspel wettelick gescheyden synde van haer eerste partheye, tot eeniger tyt tot ander houwelick mach toegelaten worden? Ant. Diewyl in specie suleke casus nu nyet voirgevallen is, soe remitteert men die questie ad libellum Bezae de divortijs ende tot het boeck Chemnicii in examine synodi Tridentinae, in loco de matrimonio, et libellum Hemmingii de nuptiis.

Oft yemant een onsinnige oft rasende partuere hebbende, na veel jaren, als de saeck tot beteringe desperaet is na menschen oordeel, nyet en soude mogen scheyden ende een ander trouwen? Ant. Men vindt nyet, dat sulcx toegelaten moge worden, ende daeromme sal deghene, diet aengaet, vermaent worden syn cruys met gedult te dragen ende te wachten op Gods verlossinge.

Namiddach.

CORNELIS AELBRECHTSS, ouderling van Schagen, is op syn begeeren ende nootwendige voirstellinge geconsenteert na huys te reysen, met conditie dat hy tegen Maendach avont eenen anderen ouderling in syn plaetse seynde oft selfs wedercomen sal, dwelck hy aen des praesidis hant belooft heeft.

TYMEN JACOBSS, ouderling tot Leyden, heeft gebracht eenen brief van de classe van Rhynlant met een acte van de magistraet van Leyden, daermede den predicanten van Leyden verboden wort hen te laten vinden opte synodale vergaderinge te Haerlem. Heeft medegebracht ses-

thien seyndbrieven CASPAR KOOLHAES aen elcke classe eenen, soe hy seeghde ende gebeden, dat men syn saecke in liefde ende tot opbouwinge wilde gedencken. Daerop is geantwoirt, dat men tot noch toe anders nyet en heeft begeeren te doen ende de liefde noch waernemen sal, soeveel men can sonder quetsinge der eeren Gods ende der opbouwinge der kercken, maer dat men soevele moeyte nyet en hadde behoeven te doen, dat het genoegh an enen brieff ware geweest (want men meynde, dat se geschreven waren, maer syn bevonden gedruet). Is hem oyck geseeght, dat die van den classe wel hadden mogen eenige buyten Leyden woonende deputeren om in den synode te verschynen etc. Is goet gevonden, dat men enen brieff aen den classe van Leyden schryven sal, ten eynde sy noch hare gedeputeerde willen seynden, ende om te verclaren, dat men aen CASPARS doen geen behagen en heeft. Factum.

TYMAN JACOBSS heeft oyck verhaelt, dat men behoorde te letten opte argernisse by LUCAS HESPE, PIETER CORNELISS ende JAN VAN HALLE tot Leyden gegeven. Gevraecht, oft hy dat van der classe wegen proponeerde, heeft geantwoirt, dat hyt dede voir hemselven als een broeder sonder last van anderen te hebben, opdat argernisse wechgenomen moge worden, dat die van Amsterdam seer qualick hadden gedaen JANNEM HALLE tot eenen dienaer aen te nemen sonder eenige attestatie der kercken ende classe mede te brengen. Is daerna in der vergaderinge gethoont copie van eene missyve PIETER CORNELISS aen den classe van Rhylant ende de attestatie, die hem daerop van den classe was gesonden, waeromme men het daervoir hielt, datter by der kercke ende classe geen voirder swaricheyt tegen PIETER CORNELISS sy. Heeft TYMAN geantwoirt, dat hy denct, dat se den brieff voir schultbekeninge aengenomen hebben, maer dat na syn bedencken sulck argernisse wel anders behoorde gebetert te worden. Is TYMAN eyntelick geseeght, dat de classe van Leyden aengaende dese drie persoonen in enen brieff aen de classe van Rotterdam hadde geschreven, maer dat dese vergaderinge daerover nyet en can oordeelen, voirdat de beschuldigingen daerover innegebracht ende sy daerop gehoort ende overwesen sullen syn.

Is der vergaderinge aengegeven, dat JACOB BLOEMESTEYN, eertyts diener van Merkercken, mits velerleye syne onordeninge ende overtredinge van den classe van Gorcum ende Saltbommel van synen dienst afgestelt ende nu hier bescheyden is om syn versoeck van weder ten dienst aengenomen te worden alhier te doen. Is innegeroepen ende syn begeerte aengehoort. Is de saecke rypelick beraedtslaget ende int gemeyn den handel ende wandel des voirsz. JACOB BLOEMESTEYNS overleeght ende onder andere, dat hy boven syn huysvrouw hem noch met andere vrouwe ver-

mengt heeft, ende hoewel hy deselve syn huysfrouw eerst na syne affsettinge opentlick getrouwt heeft, nochtans diewyl hy (als by hem alhier tegens twee dienaren is bekend) derselver syner huysfrouw te voren beloofte hadde gedaen ende dat by de heeren Staten eertyts placcaten syn uitgegeven, dat sulcke persoonen voir getrouwt gehouden souden worden. soe is het geacht overspel te syn besonder in sulcken persooene, die eenen kerckendienst was betredende, waeromme den voorsz. BLOEMESTEYN is geantwoirt, dat men hem om weder tot den kerckendienst te komen gans geen hope can geven, waertoe hem oyck voirgelesen is het placcaet der heeren Staten, daermede is gestatueert, dat geen overspeelders in eenige officien oft ampten toegelaten sullen worden. Is evenwel vermaent, dat hy in de bekeeringe (daeraff hy hem verclaert heeft) voir God ende voir de menschen wille continueren ende God den Heere vreesen etc. BLOEMESTEYN heeft geclaecht syn armoede ende dat hy geen middel heeft om voir syn huysfrouw ende kynderen den cost te gewynnen. Is geantwoirt, dat men in der saecken evenwel anders nyet doen en can als te voren verclaert. Syn hem tot teergelt gegeven III kgg. XII sts.

Tot behoeff van CAERLE VAN GENT, die te Alcmaer met proponeren geexerceert ende voirtaen geexamineert sal worden, syn geconfereert tot synen onderhout III kgg. XII sts.

Den XIX^{en} Martij, sMaendaechs, voirmiddach.

Syn in de vergaderinge gecompareert de heeren borgermeesteren deser stadt PIETER KIESS, WILLEM DEIMAN ende CORNELIS RYCKE ende met hare E. een deel der ouderlingen ende diakenen. Ende is hare E. voirstelt, wat voirgaende dagen in den handel LUCAE HESPEN ende syner huysfrouw voirgevallen is ende int gemeyn verhaelt, dat men denselven HESPE van den twist nyet ontschuldich houdet, hoewel by der huysfrouw wel de meeste schult bevonden wort. Soe syn die heeren borgermeesteren gevraecht, wat raedt ende remedie sy in der saecken weten, oft dattet hare E. belieft, dat de vergaderinge haer bedencken uut Gods woort voirstelle om daerna voider in der saecke te besluyten. Daerop hebben de borgermeesteren ende kerckenraedt hen besproken ende begeert, dat de vergaderinge haer advys in deser saecken wilde seggen ende souden hare E. alsdan de saeck wederom in bedencken nemen. Soe is ommegevraecht ende gestemt, dat LUCAS HESPE een tyt van drie maenden lang van synen dienst sal syn gesuspendeert ende dat men arbeyden sal om hem ende syn huysfrouw met malcanderen in vredelicke bywooninge te versoenen ende alsdan met schultbekenninge van haer beyden de argernisse ten lesten wech te nemen ende dat na expiratie der drie maenden

LUCAS weder ten dienst aengenomen sal mogen worden met voirweten der heeren magistraten, soeverre het den kerckenraedt ende classe oorbaerlick ende stichtelick duncket. Daerentusschen evenwel sal LUCAS nyet als een dienaer oft sieckenbesoecker, maer als een private persoon de krancken, daer hy by gevordert wort, tot haren troost besoecken ende vermanen mogen. Maer in soeverre de versoeninge nyet en can te wege gebracht worden, oft dat sy hen nyet beter hielden, in de huys-houdinge vredelick levende, soe en sal LUCAS tot den dienst nyet weder aengenomen mogen worden. Welck advys gehoort, hebben de borgermeesteren ende kerckenraedt met malcanderen gesproken ende dit advys LUCÆ HESPEN voirstelt ende daarna verclaert tselve advys hare E. wel te behagen, de vergaderinge daeraff bedanckende. Ende alsoe LUCAS (tot wechneminge der argernisse) wel gesint is ergens anders in eene stadt van Hollant te gaen woonen, is voirstelt, oft de classen tot syns persoons onderhout nyet wat en souden willen confereren, gelyck de kereke alhier dbeste daerinne na haren vermogen doen wil. Is oock in beraedt geleecht, met wat middelen de kereke alhier versorget sal mogen worden. Daerop is geantwoirt, dat men gheenssins toestaen soude connen, dat LUCAS ende syn huysvrouw van malcanderen woonen souden, maer gebeden, dat de heeren magistraten ende kereke na behooren wilden handelen tot harer versoeninge. Ende voir soeveel het onderhout belanget, dat sy geenen last daeraff van haer classe en hebben, maer een yegelyck sal int syn rappoort doen om daarna te doen na haren goetduncken ende goet believen, soeverre LUCAS tot dienst nyet weder opgenomen soude kunnen worden, nochtans in bywooninge by syn huysvrouw blyvende. Ende syn eenige gecommiteert, die LUCÆ HESPEN wat gehandelt is ende oock syner huysvrouw aengeseeght ende tot vrede vermaent hebben. Syn oock voirstelagen twee persoenen, tegenwoirdich tot Delft sonder dienst synde, anders dat men hulpe aen de kereken van Amsterdam oft van Delft soude mogen soecken.

Is voirstelt, dat PIETER CORNELISS, diener geweest is tot Leyden, vermoedet hebbende oft syner vermaen gedaen soude worden, hier verschenen is om hem te ontschuldigen van de belastinge, die over hem ingebracht soude mogen worden. Is geantwoirt, alsoe men den Saterdaghe gehoort heeft de attestatie, die hy van den classe heeft, dat men onnoedich acht, syne ontschuldige, dewyl de attestatie hem genoeg ontschuldicht, ten ware yet anders tegens hem ingebracht mocht worden; maer indien hy wat anders voir te stellen heeft, dat men hem daerinne geerne hooren wil.

Namiddage.

Syn overlesen de acten, gehouden tot Rotterdam in den particulieren synode van Suythollant, over MICHEL ANDRIESS, diener geweest is tot Sevenhuysen. Is oock verhaelt worden, hoe dat MICHEL ANDRIESS na date van de afstelling syns diensts te Amersfoort heeft geprediget om daer in den dienst aengenomen te worden. Item dat hy desgelycken heeft geprediget te Leyden ende te Coudekercke ende dat hy dat nyet en behoorde te doen volgende het oordeel van den synode particulier voirsz., waeraff hy wel hadde geappelleert aen den synode generael, maer hadde van deselve appellatie gerenuncieert. Is oock verhaelt, hoe verre totte excommunicatie was geprocedeert ende wat meer hiertoe noodich is, ten eynde oft de synode alhier eenige verhinginge wiste, waeromme de excommunicatie (totte welcke den classibus van Schielant oft Rotterdam ende Delft gradatim te procederen was bevolen) opgehouden soude mogen worden. Soe heeft de vergaderinge, op de saecke gelet hebbende, geen verhinginge bevonden, doch uut overvloet raedtsaem geacht, dat men voir excommunicatie MICHELEM noch adverteren ende vermanen sal, oft hy tot bekeeringe gewonnen mochte worden. Soe nyet, sullen alsdan voortvaren die classen, welcken het bevolen is.

De seyndbrief CASPAR KOOLHAES is eenigen in de vergaderinge opgeleecht neerstich te oversien ende daeraff rappoort te doen. Sal nyettemin een yegelyck by hem selven dien neerstich overlesen.

Oft een dienaer des woorts, hebbende kynderen, nyet en soude mogen met denselven eenen winckel oft eenige neeringe in syn huys opstellen? Antw. Dewyl de vrage de kynderen belangt, die tot ouderdom gecomen syn ende met eerlicke neeringe oft ambacht hen weten te behelpen, soe sullen syt mogen doen in haers vaders huys, doch opdattet stichtelic geschiede, sal dadvys van de kercke oft classe na plaetsen, personen ende neeringe gelegenheyt genomen worden.

Alsoe het raedtsaem gevonden is, van wegen dat de kercke beschuldicht wort, dat het gevoelen derselver int straffen der ketteren met het pausdom overeenkomt, dat men der kercken gevoelen hieraff met een schrift sal verclaren, soe is de kercke van Delft gebeden hieraff wat te concipieren om daerna beyden Suyt ende Noorthollantschen synoden te communiceren.

Is MARTINO LYDIO opgeleyt te oversien ende te corrigeren homilias BULLINGERI over Daniele ende de chronyque daerby staende, by GERARDO GALLINACEO overgeset.

Is voorgebracht, datter sware schreckelicke sonden hier ende daer sonder eenige straffe begaen worden als namentlick, datter een behalven syn huysfrouw noch syn twee natuerlicke susters bekend heeft ende dergelycken meer. Is raedtsaem gevonden, dat by deghene, die morgen gecommitteert sullen worden dese ende meer andere saecken ende onordeningen, tegen de eerste ende tweede taffel der geboden Gods strydende, met alle discretie tsy by supplicatie oft anders te kennen gegeven sullen worden, opdat daerop na behooren tot affwendinge des toorns Godes ende vorderinge der justicie, eerbaerheyte ende welstandt gemedieert moge worden. Ende sal onder andere mede vermanen geschien van de hoerhuysen ende bordeelen, ontschaken der dochteren, ontheyliginghe des Sabbaths etc. ende mede dat goede ordeningen, by den heeren Staten gemaect, int werck mogen gestelt worden.

HENRICK PIETERS van Puermerende, ouderling, heeft aengegeven, dat hy begeert na huys te trecken. Men sal morgen daeraff spreken.

Den xx^{en} Martij, Dincxdach, voirmiddach.

HENRICK PIETERS is verreyt sonder des synode bewilliginge. Is syn censuere gestelt aen den particulieren synode van Noorthollant eerstcomende.

Syn gedeputeert vyer persoonen: HILLEBRANDUS CUNAEUS, JOANNES DAMIUS, ARNOLDUS CORNELII ende HENRICUS CORPUTIUS, dewelcke na de beste gelegentheyte met aller discretie voir dese provincie sullen bevorderen by mynen heeren Staten, by syne Excellentie ende anders, daert van noode wesen sal, dat de kerekenordeninge moge bevesticht, oft soe eenige swaricheyte voirgecomen is, deselve beantwoirt worden om eenmael een sekere ordeninge te hebben, daerna de magistraten, dienaers der kereken ende lidmaten hen reguleren mogen. Sullen deselve oyck andere saecken bevorderen, die de gemeyne kercken aengaen, ende met malcanderen goede correspondentie houden. De costen, die hieromme gedaen worden, sullen staen ten gemeenen last van de kereken der provincie van Holland. WYNANDUS VAN DER BEECK sal de credentie schryven.

Oft men int uytreycken des avontmaels sal moeten houden de woorden: Neemt, etet, gedenct ende geloofte etc., als in den synode ao LXXVIII, oft dat men sal mogen gebruycken de woorden Christi? Is geantwoirt, dat de woorden Christi in de bedieninghe des heyligen avontmaels dicmael verhaelt ende voirgelesen worden, ende diewyl dese saeck dicwils is verhandelt ende uut veranderinge meer schade als proffyt te besorgen

ende dese kercken met de aengenomene forme gerust syn, soe salt daerby blyven.

Oft nyet (wanneer de magistraten in den steden ende opten dorpen die incestuosos, overspeelders ende dergelycken nyet en straffen, daarvan gewaerschout synde) de dienaren sullen mogen hooger overheyt om sulex te straffen versoecken ende doir wat middelen sulex te doen sy op het allerstichtelicxte? Antwoirt: Een yegelijk diener sal voireerst ende daerna de classe hierinne doen haer devoir stichtelick, met aller discretie. Doch opdat een yegelijk moge weten, hoeverre hy na Gods woort hierinne nyet behore te swygen, besonder in groven ende ongehoorden openbaren sonden, sal LYDIUS dese vrage met breedere circumstantien becleeden ende D. DANÆO voirstellen om die te beantwoirden ende daerna de antwoirt aen die van Suyt ende Noorthollant tot onderrichtinge overseynden.

Oft het eener vrouwen geoorloft sy te trouwen den jongman, metten welcken sy overspel bedreven heeft by haers echten mans leven? Antw. de saeck sal geremitteert worden aen de magistraten ende aengewesen, wat gevoelens daerover by den scribenten gevonden wort, indient versocht wort.

Hoe men den Wederdooperen als voirnemelick den Vriesen ende Franickers, oyck den schriften DYRCK VOLCKERTS CORNHERTS, daer de fundamenten der religie mede aengetast worden, met gevuegelicke middelen voircomen sal? Antw. Sal blyven by de antwoirt opt 25 vrage Synodi Dordraceny ende opt 42 ende 44 vragen te Middelborch gegeven.

De saecken van Woerden ende Bodegraven sal voirtaen beneerstiget worden by de vyer gecommiteerde deses synodi bovengenoempt. Desgelycx het aengeven der classe van der Goude, dat in haren quartieren die goede placcaten der heeren Staten seer wenich ter executie gestelt worden.

De saecke GERARDI BLOCHOVII (deweelcke van der classe van der Goude begeert attestatie syns vertrecks) is bevolen VALERIO TOPHUSANO ende PETRO CARPENTARIO om daeraff te spreken ende te handelen mette classe van der Goude. Ende indien sy dat weygeren sonder behoorlicke genoechsamen redenen, dat sy alsdan by advyse des kerckenraedts van Rotterdam, van tgene sy hier in synodo gehoord hebben (namelick dat BLOCHOVIVS, soeveel bekend is denghenen, die syner kennisse hebben, een vroom diener is ende hem wel gedragen heeft), van des synode wegen attestatie gheven sullen ende de overblyvende swaricheden, die sy nyet

konnen nederleggen aengaende BLOCHOVIUM (indien daer eenige syn) remitteren aen den particulieren synode van Suythollant.

De swaricheyt tusschen de classe van Rotterdam ende Delft aengaende Vlaerdingen ende Bleswyck sal in den naesten particulieren synode van Suythollant affgehandeld worden.

Namiddach.

Is in de vergaderinge verschenen WILHELMUS LONCIUS ende heeft syne saecke in den synode geproponeert. Ende hebben de gecommiteerde van den classe van Gorcum ende Salbommel tot voirder verclaringe, wat hen hieraff bekent was, verhalet. Soe syn van deser vergaderinge wegen gedeputeert VALERIUS TOPHUSANUS, JOANNES LEO ende HENRICUS CORPUTIUS om in dese saecken te handelen tsy met den heeren commissarisen, by syne Excellentie over desen handel gestelt, oft by de palsgravinne ende magistraten van Vianen in der bester vuegen, soot geschieden kan, tot justificatie LONCI, soeverre hy onschuldich is ende vergeldinge syner schaden ende bevrydinge van de lasteringe des kerckendiensts ende soeveel mogelijk ende na goede discretie ten besten behooren sal. ARNOLDUS ARNOLDI sal de credentie schryven.

Is den voirsz. gecommiteerden oyck opgeleeght te handelen in de saecke BULCKU, de clachte over hem, ende syne ontschuldige aen te hooren ende te verdragen, ist mogelijk. Item dat sy handelen sullen in de onordeninge mette instellinge des priesters te Vianen, dat die gebetert worde, soeveel mogelijk. Sullen oyck deselve ten besten arbeijden, soe eenige clachten oft swaricheden meer in denselven classe voirgevallen syn, dat die in aller vrientschap ende ten besten nedergeleyt worden. Sullen oyck die van den classe tot allen vrede ende neerstige tesamencoompste om op malcanderen in leer, kerckenbedieninge ende leven neerstich opsicht te nemen vermanet worden. Dese commissie sal uutgericht worden ten laste van den synode particulier van Suythollant.

JOANNES LEO, diener van Saltbommel, heeft te kennen gegeven den claechlicken staet van de stadt ende eylant van Bommel, daer hy seeghde groote neersticheyt inne gedaen, maer noch nyet uutgericht te hebben. Heeft gebeden, dat men hem twee persoonen toe wille verordineren om met hen dese saeck syne Excellentie voir te houden als deselve sal mogen in dese quartieren komen. Is LEONI geseeght, dat hy tot syner hulpen sal nemen de dienaers, die ter plaetsen, daer syne Excellentie sal syn, naest sullen syn, dat deselve hem dat nyet weygeren sullen.

Is aengegeven, dat JOHANNES VEENRADIUS, diener tot Meerkercken, die hem anderssins onordentlick in synen dienst gedragen heeft, nu van synen dienst, huysfrouw ende kynderen in den crych verlopen is. Daerop is geantwoirt, dat de classe van Gorcum ende Saltbommel der kercken discipline sullen int werck stellen met verclaringe van afstellinge syns diensts ende voirt gradatim tot anderen censueren na gelegenheyt ende bevinden der saecken, tensy bekeeringe volge.

Is voirgebracht, dat eenige papistissche predicanten, staende te Abkaw ende Kuedelsteert onder tSticht van Utrecht, in desen quartieren van Hollant met schelden ende lasteren den voirtganck der reyner leer seer verhinderen. Is goet gevonden, dat PIETER JANSS, diener van Delft, van deses synode wegen neerstelick schryven sal aen de dieners ende classe van Utrecht, dat sy dese saecke willen voir gerecommandeert houden, opdat daerinne by deghene, diet behoort, moge worden geredieert.

Opte swaricheyt, die van der kereke van Haerlem wegen is voirstelt, aengaende ENGBERT HERMANSS ende MARIA JACOBS dochter is geantwoirt, dewyle die saecke is gesproten uut den twist LUCAE HESPEN met syner huysfrouw, dat men voiral besien sal, hoe men met dier saecken ten eynde sal kunnen komen, eer men tegens dese persoonen sal procederen. Alleen en sullen daerentusschen christelicke vermaningen nyet worden nagelaten.

Hoe men handelen sal met sodanige persoonen, die argernisse aengericht hebbende, de plaetse, daer se woonachtich waren, verlaten, oft men tegen deselve de kerckelicke censuere evenwel sal gebruycken in aller manieren, alsoft sy tegenwoirdich waren? Antwoirt: Men sal de persoonen om het argernisse (soot groot is) wel voirstellen mogen, maer totte excommunicatie nyet procederen voir aen de tyt, dat sy kenlick vermaent syn tot beteringe.

Is gevraecht ende in deliberatie gestelt, alsoe eenige dienaers wat swaricheyt maecken in de leere van de predestinatie, hoeverre een dienaar hierinne te dragen soude syn. Maer alsoe men noch in specie nyet en weet, hoeverre sulcker onverstandt strect ende sy gedragen soudn begeeren te worden, soe en is hieraff nyet gedelibereert noch geresolveert, maer sal men met alle bescheydenheyt met sulcken spreken, die hierinne twyffelmoedich syn, ende daerin na gelegenheyt voirdr met denselven handelen.

De classe van Delft heeft geclaecht, dat sy, cleyne in getale synde

by siecte oft noodige absentie van eenigen dienaren, haer wenich in rade op den classen vinden, oyck belast om de noodelicke costen, die op synoden etc. voirvallen, te dragen, begeerende daeromme haer eenige kercken meer bygeveucht te mogen worden, maer is geantwoort, dat men voir dese tyt daerinne nyet en can voirsien.

Den XXI^{en} Martij, sWoondaechs, voir ende namiddach.

Is men voirtgegaen in de handelinge CASPAR COOLHAES ende voireerst gelesen, wat met hem gehandelt is in den synode generael te Middelborch. Item daerna wat verhandelt is by den classen, die by den synode generael tot voirder utrictinge van CASPARS saecke waren gedeputeert. Item wat voir den heeren commissarisen der Staten in den Hage in Decembri lestleden verhandelt ende by den heeren Staten daerover geoordeelt is. Ende hiermede ende met voirder verclaringe ende overweginge van desen is de gantsche dach toegebracht.

EVERT MICHIELSS, ouderling tot Hoorn, heeft oorloff begeert van den synode van wegen hem voirgevallen nootsaecken te mogen verreysen ende daertoe gelesen een brieff van der kercke van Hoorn. Soe is uut aensien der noot des voirsz. EVERTS hem toegelaten te reysen, behoude-lick dat hy volle commissie synen collegen JACOB WILLEMS laten sal, dwelck hy gedaen heeft. Maer heeft de synode geen behagen gehad, dat nyemant anders in syn plaetse gesonden is. Wort daeromme de censuere daeraff na gelegentheynt gestelt aen den eersten particulieren synode van Noorthollant, daeraff LAUREYS JANSS, diener tot Monnickendam, aen die van Hoorn van des synode wegen schryven sal.

Den XXII^{en} Martij, Donderdaechs, voirmiddach.

Is voirt gehandelt in der saecken CASPAR KOOLHAES ende verlesen, wat na het oordeel der Staten by den classen, daertoe gedeputeert, besloten ende in de voirstellinge CASPARS COOLHAES gedaen is, ende uut rappoort bevonden, dat deselve te Haerlem ende te Delft eerst met verswegen name ende daet, ten tweeden met openbaringe der daet, doch verwyginge des naems ende ten derden mael met openbaringe naems ende daets geschiet is. Syn oyck gelesen de twee supplicatien, aen mynen heeren den Staten over de houdinge deses synode gepresenteert, ende de apostillen, daerop ontfangen. Soe is ommegevraecht, wat der vergaderinge gevoelen was van der handelinge met CASPARO soe tot Middelborch als daerna. Hebben eendrachtelick verclaert, dat sy na alle tghene, dat sy gehoort hebben ende hen voirgecomen is, gemerct ende verstaen hebben, dat

tot deser tyt toe ordentlick ende christelick na behooren met hem gehandelt is. Alleen hebben ADAMUS BILLICHIUS ende JACOBUS CORNELII, gecommiteerden uut den classe van den Hage, uutgenomen de voirstellinge CASPARS ende hebben verclaert, dat haer classe HORTENSIO ende CASTERCOMIO, haren gedeputeerden totte vergaderinge van den vyer classen, geene commissie gegeven hadden om totte excommunicatie te procederen ende dat sy veel liever gesien hadden, dat men de saecke met andere vriendelicke middelen hadde mogen remedieren, oft dat men het mette handelinghe voir de commissarisen in den Hage hadde laten blyven. Daerop hen geseeght is, dat nadien CASPAR tot geene schultbekenninge ende leetwesen heeft willen verstaen, maer alle vermaningen afgeslagen, dat men daerom soewel tegen hem, hartneckich blyvende, als tegen andere lidtmaten, jae des te meer diewyl hy een dienaer is geweest, heeft moeten procederen metter discipline naer behooren ende dat men veel liever andere middelen soude voorgenomen hebben, indien men eenige tot beteringe hadde geweten; maer die nyet hebbende, dat men heeft moeten doen, wat tot eeren Gods, tot wechneminghe der argernisse ende tot bekeeringe CASPARI, indien hyt noch ten lesten waerneempt (als men hopet), dienet ende na de schuldige plicht der kercken behoorlick is. Ende alsoot nu te spade is, sal men van deser saecken voir spreken namiddach.

De classe van der Goude heeft desen dach eenen brieff gesonden, daermede sy haer ontschuldicht, overmits de dienaren, by hare classe gedeputeert totten synode, sieck geworden syn etc. Maer gelyck de vergaderinge de ontschuldinge in nootsaek aennemen, alsoe en was sy nyet tevreden, dat de classe, de siecte wetende ende by de synode aengemaent, geen andere gedeputeert heeft soewel als desen brieff gesonden. Sullen die van der Goude daerover in den naesten synode particulari van Suythollant verhoort ende na gelegenheyt (indien schult bevonden wort) gecensureert worden. Hieraff sal PIETER JANSS tot Delft van deser vergaderinge wegen aen de classe schryven.

Alsoe in den seyndtbrieff der classe van den Hage belangende de saecken, daerop gelet moet worden, geruert is van PIETER CORNELISS ende JANEM HALLE, dienaren van Leyden geweest, soe oyck die van Leyden in hare missyve aen de classe van Rotterdam (belangende MICHIEL ANDRIESS, diener was tot Sevenhuysen) geschreven hebben, dat men LUCAS HESPE ende bovengenoempte twee dieners van Leyden behoorde te censureren ende TYMAN JACOBSS sulcx oyck wat heeft voirstelt, soe is geadviseert, hoewel MARTINUS LYDIUS bereet was van JOHANNIS HALLII wegen de saecke voir te stellen, nochtans alsoe TYMAN JACOBSS alleen voir syn particulier

gesproken heeft ende de classe van Leyden de voirsz. swaricheden selfs aen den synode nyet hebben laten gelangen, alsoe dat men de persoonen sonder aenclager nyet heeft konnen tot antwoord stellen ende verhooren, dat dese saecken gedragen sullen worden aen den naesten particulieren synode van Suythollant, daer de kercke van Leyden haer elachten over de voirsz. persoonen doen sal mogen, indien se in den classe van Leyden nyet afgehandelt en syn oft en connen worden, gelyck men gemerct heeft, dat de saeck van PIETER CORNELISS afgehandelt is, overmits hem attestatie van den classe is gegeven, oft indien de synode van Suythollant te lange uutstaen soude, sullen mogen te beyde syden eenige kyesen tot beslichtinge uut de benabuerde classen. Ende soeveel de kercke van Leyden te clagen heeft over de kereke van Amsterdam ende Haerlem, soe dat in beyden classen respective nyet verdragen en can worden, sal gelanget worden aen den synode particulier van Noorthollant. Ende hieraff sal by WINANDO GHERYTSS aen de kercke van Leyden geschreven worden.

Namiddach.

Is gecompereert CLAES MATHYSS, ouderling van Edam, heeft gebracht den credentiebrieff der classe van Edam, dewelcke is geaccepteert ende de voirsz. CLAES MATHYSS in de vergaderinge toegelaten in de plaetse van HENRICK PIETERSS, die vertogen is.

Is voirder gecommuniceert van der saecken CASPAR KOOLHAES ende omme gestemt, oft yemant gemerct oft vernomen hadde eenige beteringe oft begeerte tot versoeninge oft anderssins eenige verhingeringe, daerdoir de excommunicatie CASPAR KOOLHAES opgehouden soude behooren te worden. Is eendrachtelick geantwoirt, dat men noch geene beteringe noch begeerte tot versoeninge gemerct heeft. Dan opte vrage, oft men mette excommunicatie voortvaren soude, is onder andere by de gecommiteerde van den Hage geantwoirt, dat sy in de excommunicatie nyet en begeeren te stemmen, overmits hare commissie dat nyet toe en laet ende dat sy daerinne nyet en begeeren te consenteren om dese oorsaecken, dat sy CASPARUM selfs nyet en hebben gesproken ende alsoe nyet en weten, oft hy hem noch soude willen bekeeren. Ende diewyl hy claecht nyet genoechsaem overtuycht te syn ende weder begeert te disputeren, dat men hem dat nyet en behoort af te slagen. Ten lesten dat sy meynen der saecken daermede geholpen te mogen worden, soeverde van desen synode wegen vyer persoonen gedeputeert werden ende CASPAR van syner syde oyck vyer persoonen name, die als arbiters dese saeck ter neder leggen souden ende dat sy goet houden, dat men hem tselve soude

presenteren. Op welke oorsaecken (waeromme die geen verhinderinge maecken ende geen nyeuwe disputatie, als CASPAR begeert aen te nemen en is noch oyck nyew arbitragie, dwelck hy doch selfs oft nyemant, van synen wegen last hebbende, versoect) is den voirsz. gecommitteerden met goeden bescheyde antwoirt gegeven. Ende alsoe sy verclaerden voirder van harer commissie wegen nyet te mogen treden, oyck dat sy voir hare private persoonen in deser saecken nyet en begeeren te doen, soe is de vergaderinge tevreden geweest, dat sy in deser saecken geen stemme geven sullen. Doch sullen sy in der vergaderinge mogen blyven ende der anderer stemmen aenhooren, indient hen belieft, ende is aen hen begeert, dat sy emmer in den anderen saecken, die noch te verhandelen syn, blyven sullen. Sy hebben beraedt genomen tot op morgen. Ende is raedtsaem gevonden, dat men uut overvloet noch eenen brieff van deser saecken aen CASPARUM schryven sal ende met eenen eygenen bode afveerdigen om hem tot beteringe te vermanen. Ende sal men morgen voirder van der saecken handelen.

Den xxiii^{en} Martij, Vrydaechs, voirmiddach.

De gecommitteerde van den classe van den Hage hebben verclaert, dat sy by de verhandeling der saecken CASPARI KOOLHAES nyet en begeeren te syn, versoeckende, alsoe haer commissie nyet voirder en strect, dat men se nu na huys soude willen laten trekken. Maer op ernstige begeerte der vergaderinge syn sy gebleven om by der verhandeling anderer saecken te syn.

Is eyntelyck in der saecken CASPARI KOOLHAES een beslyt gemaect, dat hy sal geexcommunicert worden, ten ware hy hem noch bekeerde. Ende is dit beslyt ende de forme van excommunicatie gestelt op een besonder papier, dwelck by de kerckendienaren is onderteeckent.

Ende alsoe CASPAR nu vast drie boecken uitgegeven heeft ende te besorgen is, dat hy noch nyet rusten en sal, tensy God de Heere syn herte tot bekeeringe beweecht, ende der kercken stilswygen, namelick dat tot noch toe geen tegenschryven oft wederlegginge uitgegaen is, van eenigen qualick geduydet wort, soe is goet gevonden, dat tot wechneming der argernisse een boecxken gemaect werde, waerinne historischer wyse de saeck verhaelt ende CASPARS dwalingen aangewesen ende wederleeght sullen worden, doch met aller beleeftheyt ende vriendelicheyt sonder eenige bitterheyt, als den rechten dienaren Christi betaemt. Ende syn hiertoe gedeputeert ARNOLDUS CORNELII ende HENRICK DE CORPUT, dewelcke doch tot hare hulpe sullen mogen nemen eenige, daervan sy best geholpen mogen worden, ende sullen dan het werck communiceren met eenigen van den Noorthollantschen synode. Ende opdat de kercke van

Dordrecht CORPUTIUM hiertoe wille laten vaceren, sal van deser vergaderinge wegen aen deselve geschreven ende sy van andere kercken beholpen werden.

CORNELIS AELBRECHTSS, ouderling van Schagen in de classe van Almaer, ende LAURENS JANSS, dienaer tot Monnickendam in den classe van Edam, is geconsenteert na de verhandeling van CASPAR KOOLHAES saeck te vertrecken na huys.

Namiddach.

Alsoe de classe van Leyden uitgebleven is, nyettegenstaende men uut deser vergaderinge aen heur geschreven heeft, soe is goet gevonden, dat sy hiervan uut namen deser vergaderinge vermanet sullen worden op een ander tyt nyet uut te blyven Ende tot betuyginge, dat de gemeene kercken (nyettegenstaende CASPAR KOOLHAES ongehoorsaemheyt) met deselve in goeden vrede begeeren te leven, dat men hen aanbieden sal aller kercken goede geneychtheyt, die sy tot haerwaerts in eenicheyt des geloofs, getrouwe bedieninge ende godsalicheyt des levens dragende syn, met aanbiedinge, indien yemant noch uut onverstandt in den handel over CASPARUM beswaert mocht syn, dat men dien in der vreesen des Heeren daerover begeert gerust te stellen. Ende syn gedeputeert WINANDUS VAN DER BEECK, PIETER JANSS ende ADAMUS BILlichius, maer sal eerst hieraff aen de classen geschreven worden ende gebeden haer antwoirt te schryven aen WINANDUS VAN DEN BEECK. CORPUT heeft den credentie-brief geschreven.

Is verhoort de swaricheyt van JOANNE ANDELLIO, diener van Wormer onder de classe van Haerlem, dewelcke versocht, dat hy mits ongeleghenthey van verren wech tot Haerlem voirtaen syne classen mocht houden by die van Amsterdam. Gehoort hierop die gecommiteerde van beyden classen, is raedtsaem gevonden, dat dese saeck sal noch een jaer in surceantie blyven namelick totten naesten particulieren synode van Noorthollant, dewelcke alsdan daerinne sal judiceren mogen na gelegenheyt.

De gecommiteerde van den Hage syn vermanet, dat het een quade consequentie brengt, dat sy alsoe eene gelimiteerde commissie brengen tot prejudicie der vergaderinge ende oyck der gecommiteerde selfs, waerinne de voirs. classe noch eenige mael meer gebreckelick is gevallen. Daeromme sy gebeden syn hare classe dat opt allervorderlicste an te dienen ende de handt daeran te houden, dat het in de naeste uutsydinge tot eenige vergaderinge gebetert worde. Soe hebben de ge-

committeerde belooft hierover na haren besten te arbeiden. Ende indien by de classe eenige swaricheyt hierinne gevonden werde, soe sullen sy hieraff adverteren PIETER JANSS tot Delft, ten eynde dat hy teenen bequamen dage met HENRICK VAN DEN CORPUT (welcke twee volgende de begeerte der gecommiteerde daertoe gedeputeert syn) in aller vriendelickheit hieraff metten classe van den Hage communicere.

Den xxiii^{en} Martii namiddach.

Is aengegeven, dat men verstaet, dat de magistraet van Leyden wel eenich onderscheyt soude begeeren van het ampt der overheyt ende der kercke int beroepen der dienaren ende dergelycken. Is geadviseert, dat LYDIUS scriptum FUGEREI, DANAEI ende noch een ander met D. DANAEO sal confereren ende daerna int net stellen om, indient versocht wort, der magistraet voorsz. te communiceren.

Is weder gehandelt van den brief D. DANAEI de examine alumnorum, als sy sullen totten predickampt aengenomen worden. Ende behaecht der vergaderinge seer wel de raedt desselven DANAEI, namelijk dat het examen by hem nyet alleen maer in tegenwoirdicheyt eeniger predicanten oft ouderlingen uut der kercken Christi, daerhenen sulcke alumni beroepen soudén worden, geschieden sal om allerley voirsorge ende onordeninge te verhoeden.

Is verlesen de remonstrantie der heeren magistraten van Leyden aen de heeren Staten. Is raedtsaem gevonden, dat de vyer gedeputeerde deses synode sullen beneerstigen, dat dese remonstrantie in aller goetlicheyt tot wechneminge der belastinge, die daerdoor op de kercke leggen soude, beantwoirt worde ende onderrichtinge gegeven, daert behoirt ende alsoet allerbequaemste ende stichtelicxste sal kunnen geschieden. Ende dit sal geschieden doir hen oft doir yemant anders, die sy daertoe bewilligen kunnen.

Is besloten, dat de kercke ende classe van Dordrecht ten naesten den particulieren synode van Suythollant uutschryven sal ende de voirvallende saecken waernemen in aller manieren als in den voirgaenden synode, te Rotterdam gehouden, is goet gevonden. Desgelycken sal de kerk van Amsterdam den naesten particulieren Noorthollantschen synode uutschryven.

Den xxiii^{en} Martii, Saterdag.

Is den vyer gedeputeerden oyck belast, dat sy de saecken van de

academie ende van de gemeyne scholen sullen bevorderen soeveel mogelijk na de instructie, daeraff in den synode generael gestelt.

Soeveel de costen aengaet, die int vervorderen van de saecke COOLHASSI gedaen syn ende over de kercken van de gemeene provincien gedragen behooren te worden, als in den synodo generael geseeght was, die sullen te samen gestelt ende ter naester particulieren Suydt ende Noorthollantschen vergaderinge ingebracht worden.

Censura morum is gehouden.

Is voorgebracht de Nederlantsche bekentenisse des geloofs, nu van nyews uut het Walsch exemplar overgeset ende is besloten, dat die van Delft die oversien sullen ende daerna drucken laten.

Daer syn cleyne oncosten gedaen soe aen den coster, die de deure heeft bewaert, aen den man, int huys woonende, aen den bode na Leyden ende anderssins, tsamen ix kgg. xii st. Loopt op elke classe xvi st.

Is voirt de dach doirgebracht voir ende namiddach met het opschryven der memorie van tgene in den synode gehandelt is bovengeruert.

Namiddach heeft D. BONAVENTURA VULCANIUS, professor der Griexscher spraken, overgegeven een remonstrantie, daermede hy versuect, dat men de psalmen D. ALDEGONDII in de kercke aennemen wille oft emmer de resterende gedructe exemplaria betalen. Daerop rypelick gelet, is goet gevonden ende besloten hem te antwoirden, dat dese synode hieraff anders nyet en kan doen noch ter tyt, als in den generalen synode dienaengaende is besloten, want men dese kercken van de gemeene kercken nyet en begeert aff te sonderen. Dat oyck de gecommiteerde geene last en hebben van den heuren om hieraff yet anders te doen ende dat men oyck voir seker noch meret, dat de gemeyne man noch nyet gesint en is te veranderen. Soeveel het leste belangt, dat men daeraff de kercken soude moeten spreken, maer dat geen vermogen by deselve en is. Dese antwoirt is BONAVENTURÆ postridie mondeling aengedienet.

Opten avont spade heeft een meysken een briefken gebracht van PETER HACKE in den name des kerckenraedts van Leyden ondergeschreven, seggende dat het een voerman mede gebracht hadde. Dwelck gelesen synde, is rypelick overwogen, ende gemerct CASPAR wel geweten heeft overlang, dat de vergaderinge om synen wille te samen gecomen was, gelyck hy oyck aen deselve synen seyndbrieff, daermede hy by synen

voirnemen blyft, gesonden hadde. Item dat drie oft vyer van de vergaderinge TYMAN JACOBSS, ouderling van Leyden, genoechsaem gebeden hadden, dat hy CASPARUM soude willen persuaderen om selfs tot de vergaderinge te comen, gelyck oyck de classe van Leyden met brieven deses synode is gebeden hare gecommitteerde te seynden. Gemeret oyck de huysfrouw CASPARS den brieff deser vergaderinge, ghisteren gesonden, schimpelick ontfangen hadde, seggende: ist anders nyet? als sy hoorde, dat hy van Haerlem quam, gelyck de bode in presentie des synode heeft gerefereert. Gemeret oyck by den voirsz. brieff HACKII gans geen hope van beteringe, noch oyck dat de kerckenraedt daerom arbeiden wil, gegeven wort, maer alleen udstellinge begeert van acht dagen, opdat CASPAR hem daerentusschen bedencke, wat hem geradenste is. Dewyl oyck de huysfrouw CASPARI sulcke hope van beteringe nyet en gheeft ende wat meer hierinne aen te mercken staet, is besloten, dat men morgen in den name des Heeren mette excommunicatie voirtvaren sal ende dat onder andere, want de synode nyet langer te samen blyven can ende men de minste hope van bekeeringe nyet vernomen heeft.

Den xxv^{en} Martij voirmiddach.

Heeft men des morgens vroeck gesien, dat CASPARS brieff ende oyck de remonstrantie van Leyden alhier te Haerlem openbaerlick veyl stont.

D. LYDIUS heeft gepredict ex epist. ad Ro. cap. 16 vers. ende heeft in genere gepredigt de excommunicatione ende heeft daerna oentlick voir het volck CASPARUM KOOLHAES in den name des synodi geexcommuniceert.

Heeft oyck voirlesen de oorsaeck, waeromme LUCAS HESPE van den dienst des woorts drie maenden is gesuspendeert.

Namiddach.

Is de vergaderinge metten gebede geeyndiget ende met vermaninge tot stichtinge ende tot vrede verlaten ende LYDIO, DAMIO, CORPUTIO ende DAMAS JACOBSS bevolen dese acten te oversien ende in name van alle te teekenen.

Ende daeromme syn dese acten, gecollationeert aen de cladde, by ons ondergeschreven ende geteeckent den xxvii^{en} Martij 1582.

MARTINUS LYDIUS, praeses.

HENRICUS CORPUTIUS, scriba synodi ¹⁾.

DAMMIS JACOPSZ, ouderlinck tot Harlim.

¹⁾ Tusschen dezen naam en den volgenden is in het origineel eenige ruimte opengelaten, waarschijnlijk voor de handteekening van den assessor.

De dienaers des goddelicken woorts ende ouderlingen uut allen classen der provincie van Hollant, vergadert synde te Haerlem, oversien hebbende de acten, dewelcke met CASPAR COOLHAES, diener was tot Leyden, gehouden syn over syne boecken ende daerby gehoort, wat hem daerna toegedragen heeft soe met de handelinghe der classen (van den synode generael daertoe gedeputeert) als met het gespreck, dwelck met CASPARO in presentie van de heeren commissarisen (by de E. E. heeren Staten des lants van Hollant daertoe gedeputeert) gehouden ende wat daerna gevolcht is tot der opentlicke voirstellinghe synes naems, tot Haerlem ende Delft geschiet, incluyt ende op alles neerstelick gelet hebbende, hebben bevonden, dat ordentlick ende christelick met hem is gehandelt. Ende alsoe dan nyet voirgecomen en is yet, dat tot ophoudinge der excommunicatie soude mogen dienen oft daerdoir eenige bekeeringe oft leetwesen van de voirgaende faulten in CASPARO bevonden soude mogen syn, selfs nyet in den seyndbrieff, welcken CASPARUS den XVII^{en} Martij lestleden aen allen classen overgesonden heeft, maer ter contrarien daerinne bevonden wort, dat de voirsz. CASPAR syne dwalingen wilt houden staende ende meer aen den dach gheeft, tot grooter bedroeffnisse deser vergaderinge ende scandale der gemeyne kercken, soe is goetgevonden geweest, dat men den voirsz. CASPAR KOOLHAES uut overvloed noch eens schriftelick soude vermanen tot bekeeringe, dwelck geschiet is met eenen brieff, huden morgen utgesonden. Ende is eyntelick by allen (uutgenomen de twee dienaren van den Hage) eendrachtelick geresolveert ende besloten, dat de voirsz. CASPAR KOOLHAES (mits de dwalingen ende blamatien in synen boecken bevonden, daerinne hy noch is persisterende) sal worden van der gemeente Christi geexcommuniceert ende dat de action daeraff bedienet sal worden by MARTINO LYDIO, diener des goddelicken woorts tot Amsterdam, toecomende Sondach in der tweede predicatie in de kercke tot Haerlem, ten ware nochtans de voirsz. CASPAR KOOLHAES mette leste vermaninge deser vergaderinge door Gods genade noch tot eenige bekeeringe ende boetveerdicheyt quame, soeals de gantssche vergaderinge wenschet ende biddet. Ende sal de excommunicatie geschieden in der manieren op dander syde volgende. Aldus gedaen ende besloten tot Haerlem den XXIII^{en} Martij XV^cLXXXII.

Toorconden der dienaren ende ouderlingen namen hierachter aen gestelt.

Geliefde broeders ende susters in den heere Jesu Christo. Wy dienaers des godlycken wordts ende ouderlingen der gemiente Christi, in den name alder kercken in der provincie van Hollant alhier tegenwoerdelycken vergadert zynde, verclaren u mit groeter bedroeffnisse des herten, dat naedien CASPAR KOOLHAES, den dinst des godlycken wordts betreden

hebbende tot Leyden, twee syne boecken onordentlyck wtgegeven hadde, waerinne bevonden zyn dingen, opentlyck tegens de reyne leere streckende, hemselfen wedersprekende ende aengericht om die kercklycke ordeninge te swaaken ende tot spot te stellen, ende hy daeraff in den synode generael, tvoerleden jaer tot Middelborch gehouden, overtuyght ende ernstelycke ende broederlycke tot bekeeringe, affstant ende schultbekenninge vermaent zynde, geen gehoer hadde willen geven, maer ter contrarien claechede, soe opentlick als heymelyck, dat hy in de synode voersz. onverhoert was veroordelt mit onrecht, daerover blameerende de voersz. synodale christelycke vergaderinge, soe ist daertoe eyntelyck gecomen, dat die Edele E heeren Staten slants van Hollant hen der saken aengenomen hebben ende begeeren te verstaen, oft de voersz. CASPARS clachten rechtmatick waren. Waerom zy in Decembre lestleeden doer vier hare gecommiteerde wt den Staten ende provincialen raedt CASPAR voersz. mit vier zyne adjuncten hebben doen verhooren tegens die dienaers der kercken, bij hen hiertoe beschreven, ende dit in tegenwoerdicheyt van vijf gedeputeerde der heeren van Leyden. Alwaer bevonden is, dat CASPAR voersz. in de synode te Middelborch ten vollen was verhoert op der aenwysinge van de dwalingen, die in zyne boecken bevonden zyn, ende dat in de censure, tegens hem mits zyn ongehoersaemheyt wtgesproken, tegens de wtterlycke ordre politick niet en is gedaen noch gedecerneert. Waerover dan verclaringe gevolcht, dat die van der kercke Christi int synodo op de voersz. censuren tegen den voernoemden COELHAES sullen mogen procederen, sulcx als zijlieden naer Gods leere ende woert bevynen sullen te behoeren. Besonder alsoe de voersz. CASPAR verclaert heeft niet eensgesint te zyn in de leere Christi mit die van de Gereformeerde kercke (niet-tegenstaende dieselve hem tot Middelborch verclaert hadde met de gemeene leere der kercken in alles eens te zyne, daerover sekere articulen, tegen zyn boecken gestelt, onderteykent hebbende) alzoo in valschen schyne hem als leeraer heeft gedragen ende gehouden, waerduer oock verclaert is, dat deselve CASPAR voertaen ophouden sal van alle voerdere predicatien int heymelyck ende openbaer, ter tyt toe dieselve mit die voernoemde kercke Christi sal zyn gereconcilieert ende by deselve totten predickkamt wederomme sal zyn toegelaten. Ende is hem scherpelycke belast egeen zyne boecken noch gescrijften meer wt te geeven, ende dat de wtgegeven boecken sullen worden opgehouden, ten eynde dieselve niet voerder vercocht ende verbreydt werden. Nae welcke genochsame verhooringe ende ordeel voergeruert die voersz. CASPAR emmer behoort hadde van zynen onrechte af te staen ende tselve mit bekeeringe te bekennen, maer is bevonden, dat hy in zynen quaden voernemen verherdet, waeromme men ordentlyck tegens hem die kerckelycke straffe heeft moeten voernemen, opentlyck tgemeen gebedt voer hem in de kercke

(diewyle het te Leyden niet en konde geschieden) gedaen zynde, mit voerstellinge eyntelyck zyns naems ende vermaninge tot alle christelycke broeders, dat zij arbeyden souden hem van zyn quade voernemen af te brengen. Maer is al te vergeefs geweest ende zyn diegene, die hem arbeyden te vermanen, geweert ende afgeslaegen, daarmede zyn obstinate onboetverdicheyt genochsaem is gebleeken als oock mit den seynt-brieff, die hy van nieuwen tegen het oordel der hooger overheyt heeft laten drucken ende openbaerlycken vercoepen, welke ons toegesonden wy daerin bevyn den, dat hy niet alleen van zyne dwalinge niet af en staet, maer dieselve noch voerder aen den dach geeft tot groote bedroeffnisse, argenisse ende scheuringe der christelycker kercken. Waerom wy (hoewel hy wt onze vergaderinge schriftelycke is ter bekeeringe vermaent, nochtans geene hoope vermerckende) nae onse ampt hiermeede niet langer konnen toesien, maer ons schuldich bekennen de christelycke kercke van de onboetverdicheyt des voersz. CASPARS te waerschouwen ende tquaet van ons te doen ter eeren Gods, ter opbouwinge synre kercken, dat zy niet verleydet werde ende op hope, oft hij CASPAR, doer die wterste remeemie in zyn herte geslagen ende beschaempt zynde, tot bekeeringe gewonnen mochte worden. Hebben wy dan, in den naeme ende vreesse des Heeren alhier vergadert synde, nae de macht, die Christus in zynder kercken gegeven heeft, ende nae de leere zyns heyligen wordts (gelyck uwer l. in der predicatien breeder is verhaelt) verclaert ende verclaren mitsdeesen (hoewel mit groeter bedroeffnisse, want wij hem liver hadden gewonnen gesien) dat CASPAR voernoemt niet kan noch en behoert (soelange als hy in zyne dwalingen ende omboetverdicheyt behartet) het ampt eens dienaers des godlycken wordts in der gemeente Christi te bedienen noch voer een leeraer, maer veelmeer voer een verschuerder bekendt te worden. Ende diewyle hy tot geene boetverdicheyt en heeft connen gebracht worden, soe betuygen wy, dat hy, in der gemeenscap Jesu Christi geen deel hebbende, wt der gemeenten gesloten wordt ende als een, die daerbuijten is, voertaen gehouden sal worden tot aen der tyt toe, dat hy hem van herten bekeere, dwelek wy hem wenschen ende waerom wy Godt den almachtigen voer hem ende andre onboetverdige willen bidden. Ende daeromme sal enen ygelyck van u (naer leere des heyligen evangelii Math. xviii) alle onnodige gemeenscap mit hem schouwen, opdat hy beschaempt worde tot zynen besten ende bekeeringe, ende ghy u voer syne dwalinge wachten moecht, sal een ygelyck etc.

MARTINUS LYDIUS, minister ecclesiae JAN THOMASZ, ouderlink
Amsterdamensis, nomine classis. van Amsterdam.

JOHANNES DAMIUS, dienaer des DAMMIS JACOP, ouderlinck tot
godliken words tot Haerlem. Harlim.

- PETRUS JOHANNIS, minister ecclesiae Delphensis, classis nomine. WINANDUS BEECK GERHARDI, verbi minister in Soetermeer ende Segwaert.
- ANDREAS CASTRICOMIUS, minister ecclesiae Enchusanae, nomine classis. Bij mij ALLERT JANS, ouderlijn van Medeblijck.
- VALERIUS TOPHUISANUS PAULI. PETRUS CARPENTARIUS.
- LAURENS JANSZ, dienaer des woorts tot Munckendam, wten name des classe tot Edam.
- HENRICUS CORPUTIUS, minister ecclesiae Dordracenae, nomine classis. Bij mijn ADRIJAEN JANSZ, ouderlinck van Dordrecht.
- Bij mijn PIETER DIRCZ, dienaer der kereken Jhesu Christi tot Nijenierop, nomine classis Alemariane et senioris mihi adjuncti.
- CLAES MATHYSZ, ouderlinge tot Edam.
- AEGIDIUS JOHANNIS FRISIUS, sst.
- ARNOLDUS ARNOLDI MEERHOUTANUS, verbi Dei minister in Oestvoern, nomine classis.
- JACOBUS GWILHELMUS AGRICOLA, ecclesiae Christi minister apud Hoochtwoudanos, nomine classis Hornanae et senioris mei adjuncti.
- A classe Gorcomiensi deputati exproscripti:
- JOANNES LEO, minister ecclesiae Dei, que est Saltbommeln.
- GWILHELMUS OESTERZEE, minister verbi Dei in Hornart.
-